

Oponentský posudek na bakalářskou diplomovou práci Václava Valtra

Struktura a časovost spisu Guanzi

Předložená bakalářská práce Václava Valtra je v hrubém souhrnu vynikající. Její přednosti se projevují především na rovině teoretických východisek, s kterých autor ke svému tématu přistupuje. Práce je intelektuálně náročná, promyšlená, odvážná a provokativní, ale především nesmírně inspirativní. Z těch samých důvodů na druhé straně plynou i určité limity, které se budu snažit na následujících řádcích pojmenovat. Rovnou ale říkám, že se jedná o limity, jejichž pojmenování by nemělo hodnotu práce snížit, neboť se mi jeví jako téměř nevyhnutelné průvodní jevy toho, v čem je práce právě dobrá – odvahy věci promýšlet nově. Budu se snažit zdůraznit to, co podle mého názoru může být pro autora produktivní kritikou, kterou využije ve své další práci.

1) Práce má přehlednou a logickou strukturu: kontext (historický, dosavadního bádání) – teoretická východiska – vlastní analýza – dodatky (překlady tří kapitol z knihy *Guanzi*). Po stránce náplně jednotlivých částí je však třeba říct, že to, co je běžně jádrem práce (vlastní analýzy zvolených pramenů) působí překvapivě skromně a rozhodně to není nejsilnější stránkou práce. Tou je naopak to, co má běžně okrajovější funkci – teoretická východiska na jedné straně a dodatky (tj. překlady) na straně druhé. Domnívám se, že tato disproporce má své kořeny v teoretických východiscích a ještě se k tomu vrátím.

2) Na první pohled se práce řadí do „obrazoboreckého“ proudu mezi soudobými přístupy ke studiu starověkých čínských (nejen filozofických) textů, který se vyznačuje skepsí vůči tradičním příběhům a kategoriím (tzv. filozofické školy, identita filozofických děl („textů mistrů“), jejich autorství, tradiční chronologie apod.). Tuto stránku svého přístupu k dějinám a textům spojuje s novým historismem (především str. 29-30). Autor zdůrazňuje komplikovanost vývoje textů v období před dynastií Han, kterou dosvědčují archeologické nálezy, ale i kritické studium dochovaných děl a dějin jejich předávání. Autor odmítá jakkoliv ustavený „kánon“, tj. privilegovanou sadu textů, která znevýznamňuje jiné texty (str. 30-31), odmítá představu autenticity privilegovaných verzí textů (všechny texty, které máme k dispozici, jsou stejně významné).

Tyto v současnosti již relativně běžné kritické postoje (aspoň v určitém významném sektoru především západní sinologie, jehož některé představitele autor cituje především na str. 17-19, kap. 2.4) však autor spojuje se svým teoretickým ukotvením v konceptech rhizomu a anachronie (str. 26-34, kap. 4), což autorův přístup posouvá ve skutečnosti někam jinam a činí jeho přístup originálním. Jde o to, že autor výslovně rozšiřuje své „rhizomatické“ chápání textů i na veškerou „sekundární literaturu“ – od tradičních komentářů až po současné bádání. Veškeré psaní „o textech“ autor chápe jako spojité kontinuum dalších a dalších „plošin“, které dohromady vytvářejí houštinu výkladů, kde nic nemá privilegovanou pozici (doufám tedy, že to chápu správně). Platí to i o zkráj odmítnuté tradiční kategorie výkladu starověkých textů (filozofické školy apod.) – zcela explicitně v samotném závěru práce, str. 50-51. Odmítnuto je pouze lpění na nich, jejich záměna s realitou, jejich pojetí na základě „triviální

koncepte vývoje“ (str. 50). Anachronismus je podle autora nevyhnutelný, *každý* výklad je anachronický a nemůže aspirovat na „věrný“ popis věcí v jejich „původním“ významu. Tady bych ještě jednou rád zdůraznil originalitu autorova přístupu ve srovnání s tím, co jsem výše nazval „obrazoboreckým“ proudem mezi soudobými přístupy ke studiu starověkých čínských textů“. Tento přístup asi nejlépe reprezentuje loni vydaná kniha *Literary Forms of Argument in Early China* (Brill 2015, ed. J. Gentz a D. Meyer). Autoři této knihy by asi akceptovali „rhizomatický“ výklad starověké čínské textuality, avšak určitě ne rozšíření tohoto výkladu na jejich vlastní bádání. V jejich očích je třeba odmítnout staré struktury (kategorie), ovšem proto, aby sami vytvořili nové, které jsou konečně založené na poctivé a důsledné práci s prameny.

3) Autor se na druhé straně podle mého názoru nedokázal jasně vymezit oproti námitce, která se nabízí – že je tedy možné říci „cokoliv o čemkoliv“. Snaží se sice zmírnit radikální důsledky své koncepce odkazem na „textologický přístup“, avšak podle mě ne úplně přesvědčivě. Např. na str. 31 hovoří o potřebě „přiznané anachronie“, která „vyžaduje nejprve podrobně prozkoumat text dle zavedených metod“. Takže nejprve poctivá filologická práce, a pak rozlet imaginace? Str. 26-27: „Dostáváme se tedy k jakési variantě hermeneutického kruhu mezi analýzou textu (ve smyslu filologickém a textologickém) a jeho přemodelováním. Přemodelování není možné bez analýzy, ale analýze začínáme rozumět na základě přemodelování.“ Co je to ale „přemodelování“? Asi prostě vytváření nových spojení, o čemž autor jinde hovoří jako o značně spontánní aktivitě: „Nevytváříme spojení ve *všech* libovolných bodech, ale jen vybraných (kde se spojení nabízí, resp. kde je chceme. ... Libovolný bod rhizomu *může* být spojen, s kterýmkoliv jiným ... “ (str. 32-33, kurzíva v původním textu).

4) Jak jsem již naznačil výše, za méně přesvědčivou část práce považuji vlastní analýzy kapitol z knihy *Guanzi*. Název práce naznačuje, že zde by mělo být jádro práce. Je to však trochu zběžný přehled několika příkladů toho, jak je možné vytvářet nečekaná spojení, a dalších charakteristik zkoumaných textů. Kladu si proto otázku, zda výrazně kvalitní teoretická část práce a kvalitně odvedené překlady v dodatcích, v kontrastu s méně výraznými analýzami, které by měly obojí propojovat, neodrážejí v předchozím bodě vyjádřenou nejasnost v teoretických východiscích (nejasné propojení mezi filologickou prací a vytvářením libovolných spojení).

Celkově navrhuji hodnotit práci známkou výborně (A).

Otázky k diskusi:

1) Plyne z předchozího: Umožňuje rhizomatický a anachronický přístup k textům vytvářet výklady, které bychom mohli (v jakémkoliv smyslu) označit jako „lepší“ než jiné (tedy privilegizovat je)?

2) Na str. 13 autor formuluje rozdíl mezi knihami jako *Huainanzi* nebo *Lüshi chungju* (a zřejmě *Guanzi*), u kterých „nelze identifikovat konkrétního předpokládaného autora“, a „koherentními texty spjatými s jednou postavou“ – *Lunyu*, *Mengzi*, *Zhuangzi* atd. Proč by tu měla hrát funkce autora nějakou

roli? Kam se poděl rhizomatický charakter textů? Já osobně nevěřím na autorství, „jádra“ těchto textů, privilegovanost Vnitřních kapitol při čtení Zhuanga apod., a čekal bych, že mě v tom autor podpoří, vzhledem k tomu, co říká ve zbytku práce.

V Brně, 2. 2. 2016

Mgr. et Mgr. Dušan Vávra, Ph.D.

